

Implicațiile și limitele Acordului Basel II în contextul actualei crize financiare

Oana Miruna DĂNILĂ

Academia de Studii Economice, București
oanamirunadanila@yahoo.com

Rezumat. *Reglementarea prudențială a activității bancare, cu accent pe menținerea unei adecvări corespunzătoare a capitalului, a cunoscut o continuă evoluție în funcție de evenimentele economico-financiare care s-au manifestat la nivel mondial.*

Acordul Basel II a adus un plus de valoare reglementărilor prudențiale, prin adăugarea unor cerințe minime de capital aferente riscului de piață și riscului operațional și prin acceptarea utilizării de modele interne pentru riscul de credit. Dar actuala criză financiară a evidențiat și o serie de efecte adverse și limite ale Acordului Basel II.

Prezentul studiu urmărește analiza evoluției reglementărilor prudențiale, sintetizarea principalelor cerințe introduse prin Acordul Basel II și implicațiile acestora asupra sistemului bancar, precum și determinarea limitelor Acordului Basel II în contextul actualei crize financiare.

Cuvinte-cheie: Basel II; limite Basel II; criza financiară; reglementări prudențiale.

Coduri JEL: G01, G21.

Coduri REL: 11B, 11C.

1. Introducere

Sistemul bancar are un rol major în economia mondială, fiind principalul furnizor de lichiditate și pilonul sistemului de plăți. După cum spunea Benjamin Cohen, băncile reprezintă „uleiul care lubrifiază mecanismul comerțului”. Pentru a-și îndeplini această funcție de bază, sistemul bancar trebuie să dispună de resursele necesare pentru a face față dezechilibrelor din economie. Astfel, reglementarea activității bancare, menținerea unor limite de siguranță au constituit o prioritate atât pentru specialiști, pentru autorități, cât și pentru forurile de reglementare.

Actuala criză financiară a evidențiat deficiențe serioase în supravegherea și reglementarea sistemului financiar internațional. Cauzele crizei au constituit subiect de dezbatere pentru specialiști și teoreticieni, fiind identificați o serie de factori, de la dezechilibre macroeconomice până la cele microeconomice.

Criza a luat amploare având în vedere și o relaxare a „sistemelor de siguranță” (safety net) ale sectorului financiar internațional, respectiv: *reducerea provizioanelor constituite* (aspect remarcat în perioada 2001-2006); *diminuarea marjei capitalului de siguranță* (considerată ca diferența între nivelul minim al capitalului solicitat conform reglementărilor și nivelul efectiv) datorită ofertei mari de fonduri externe și reținerii acționarilor de majorare a capitalului social, precum și apariția instrumentelor hibride (care nu sunt nici capital, dar nici datorie) și care din punct de vedere al reglementărilor reprezintă capital; *reducerea cerințelor de capital* prin realocarea portofoliilor către expuneri cu cerințe mai mici de capital (trading, active interbancare și poziții suverane), apariția „shadow banks” – societăți financiare (fonduri ale pieței monetare, companii financiare etc.) care, ca și băncile, atrag lichidități de pe piață, dar care nu intră în aria de acoperire a fondurilor de garantare a depozitelor; *lipsa unei intervenții timpurii* din partea organismelor de reglementare pentru a solicita o recapitalizare și o creștere a provizioanelor (Cannata et al., 2011).

Având în vedere această relaxare a „sistemelor de siguranță”, sectorul bancar nu a dispus de resursele necesare pentru a face față pierderilor determinate de criza subprime. În semestrul I 2008, primele 10 instituții financiare la nivel mondial înregistrau pierdere cumulată din credite subprime de 490 miliarde de dolari SUA (Cannata et al., 2011). Iar falimentul băncii americane de investiții Lehman Brothers în septembrie 2008 a amplificat efectele crizei, antrenând retrageri de fonduri de pe piața monetară, ceea ce a determinat colapsul datoriilor comerciale și al piețelor interbancare la nivel internațional.

De asemenea, unii specialiști au considerat că și implementarea incompletă a prevederilor Basel II, care abia a intrat în vigoare la momentul izbucnirii crizei, și necorelările existente la acel moment între reglementarea prudentială și standardele contabile au constituit un alt factor care a alimentat criza (Ranjit, 2009).

În acest context, în prezentul studiu am urmărit analiza evoluției reglementărilor prudenciale, sintetizarea principalelor cerințe introduse prin Acordul Basel II și implicațiile acestora asupra sistemului bancar. Totodată, am avut în vedere determinarea limitelor Acordului Basel II în contextul actualei crize financiare și impactul pe care criza l-a avut asupra reglementărilor prudenciale.

2. Evoluția acordurilor Basel

Acordul Basel I privind capitalul a fost emis în 1988 de către Comitetul de la Basel urmând să fie implementat de către băncile internaționale începând cu 1992.

Punctul de pornire l-a constituit documentul publicat în decembrie 1987 de către Comitetul de la Basel privind propuneri de unificare a măsurării cerințelor de capital și stabilirea unor standarde ale adecvării capitalului pentru băncile active pe plan internațional. Acest document a fost emis pe fondul îngrijorării privind scăderea ratei de acoperire a capitalului marilor bănci internaționale datorită creșterii riscului de credit al operațiunilor de asistare a țărilor puternic îndatorate.

Basel I a ținut cont la evaluare adecvării capitalului numai de riscul de credit și a acoperit în prima fază a aplicării aspecte privind determinarea capitalului (capitalul de rang I și capitalul de rang II), sistemul de ponderare la risc (ponderi asociate diferitelor categorii de active: 0%, 20%, 50% și 100%) și standardul adecvării capitalului (raportul dintre capital și activele ponderate la risc să fie de cel puțin 8%).

Studiind evoluția în timp a prevederilor Acordului Basel I, consider că trebuie reliefate principalele modificări (amendamentele), care în opinia mea au adăugat valoare acordului inițial, respectiv: includerea provizioanelor/rezervelor generale pentru acoperirea pierderilor din credite în capital (1991); tratarea, din punctul de vedere al adecvării capitalului, a riscului de credit asociat unor elemente din afara bilanțului (iulie 1994); modificări și adăugiri referitoare la tratarea, din punctul de vedere al adecvării capitalului, a riscului de credit asociat unor expuneri potențiale aferente unor elemente din afara bilanțului (aprilie 1995); includerea în procesul de evaluare a adecvării capitalului, pe lângă cerința de capital pentru acoperirea riscului de credit, și a unei cerințe de

capital pentru acoperirea riscului de piață (în ianuarie 1996). S-au propus două metode alternative de calcul al cerinței de capital pentru acoperirea riscului de piață: metoda standardizată și metoda bazată pe modele interne VAR. Acest amendament, la rândul său, a fost modificat în septembrie 1997.

Deși extrem de complex și inovator la momentul elaborării, Acordului Basel I nu a mai corespuns noilor tendințe de evoluție a pieței financiare.

Având în vedere aceste aspecte a apărut necesitatea implementării unui nou cadru privind adecvarea capitalului. Astfel, în iunie 1999 Comitetul de la Basel a emis o propunere privind revizuirea cadrului de măsurare a cerințelor de capital și de stabilire a unor standarde ale adecvării capitalului pentru băncile active pe plan internațional.

Acordul Basel II a fost publicat în iunie 2004, în urma unui amplu proces consultativ la care au participat reprezentanți ai sectorului bancar, autorităților de supraveghere și mediului de afaceri. În 2005, Comitetul de la Basel a revizuit standardele de evaluare a capitalului și le-a îmbunătățit cu noi reguli privind riscul de piață și modul de tratare a efectelor produse de pierderile repetate, iar în iulie 2006 a fost publicată versiunea completă a Acordului Basel II.

Acordul Basel II este format din trei piloni (segmente), respectiv *cerințe privind capitalul minim* (reglementări flexibile și avansate de determinare a cerințelor minime de capital pentru riscul de credit, riscul de piață și riscul operațional); *procesul de supraveghere prudentială* (o abordare calitativă a cerințelor prudentiale) și *disciplina de piață* (cerințe de raportare mai detaliate referitoare la structura acționariatului, expunerea băncilor, adecvarea capitalului la profilul de risc), a căror implementare are ca obiectiv creșterea siguranței sistemului financiar internațional.

Principalele elemente de noutate introduse de Basel II, cu impact major asupra gestionării riscurilor, sunt următoarele:

- introducerea cerințelor de capital pentru acoperirea riscului operațional (riscul înregistrării de pierderi sau al nerealizării profiturilor estimate determinat de factori interni: derularea neadecvată a unor activități interne, personal/sisteme necorespunzătoare, fraudă sau de factori externi: condiții economice, schimbări în mediul de afaceri etc.);
- oferirea unei arii mai largi de opțiuni pentru determinarea cerințelor de capital. Astfel, propune trei abordări/metodologii de evaluare a cerințelor de capital pentru acoperirea riscului de credit și cel operațional, cu grade de complexitate diferite, băncile putând opta pentru una din variante în funcție de posibilitățile și necesitățile lor și de liniile directe trasate de autoritățile de supraveghere naționale;

- existența unei strânse legături între metodologiile de calcul și standardul de adecvare a capitalului, activitatea de supraveghere exercitată de autoritatea de supraveghere și disciplina de piață.

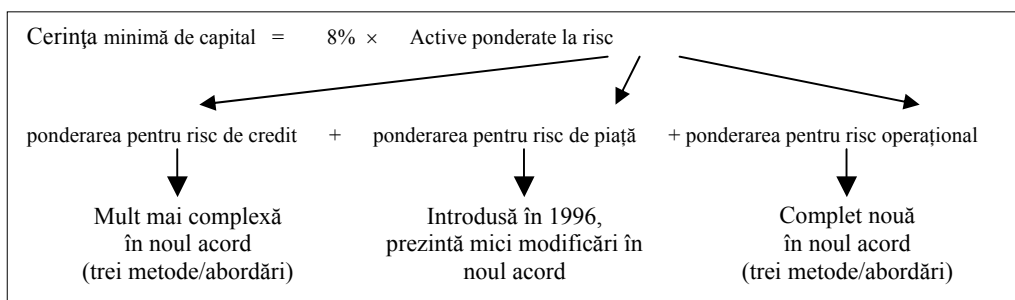
Dincolo de elementele de noutate pe care le-a adus, pe care le vom analiza în subcapitolul următor, Acordul Basel II păstrează elementele cheie ale Acordului Basel I din 1988, cu îmbunătățirile de parcurs, respectiv standardul general conform căruia băncile trebuie să mențină un capital de cel puțin 8% din totalul activelor ponderate la risc, definiția capitalului eligibil, precum și structura de bază stabilită prin Amendamentul din 1996 referitoare la cerința de capital pentru acoperirea riscului de piață.

3. Cadrul Acordului Basel II

Pentru susținerea afirmațiilor anterioare vom prezenta în continuare principalele caracteristici pentru fiecare dintre cei trei „piloni” (principii) ai Acordului Basel II.

Pilonul 1 – cerințe minime de capital

Cerința minimă de capital este 8% din activele ponderate la risc, calculate ținând cont atât de riscul de credit cât și de riscul de piață și cel operațional astfel încât cerința de capital va avea trei componente care se determina separat: cerința de capital pentru acoperirea riscului de credit, pentru acoperirea riscului de piață și pentru acoperirea riscului operațional (figura 1).

Sursa: BRI –Acordul Basel II.

Figura 1

Rata minimă de capital a băncii sau rata de adecvare a capitalului se va calcula după formula:

$$\frac{\text{Capital total}}{\text{Riscul de credit} + \text{Riscul de piață} + \text{Riscul operațional}} = \text{rata de adecvare a capitalului (minim 8\%)}$$

Pentru evaluarea fiecărei categorii de risc, Basel II a prevăzut mai multe abordări (*BRI, Basel II 2006*):

- pentru riscul de credit: abordarea standardizată, abordarea de bază IRB (fundamentată pe sistemul intern de rating al băncii) și abordarea avansată IRB (bazată de asemenea pe sistemul intern de rating, dar într-o mai mare măsură decât cea anterioară);
- pentru riscul de piață: abordarea standardizată și cea pe baza modelelor interne (Value at Risk – VaR);
- pentru riscul operațional: abordarea de baza, cea standardizată și cea determinată pe baza estimărilor interne ale băncilor.

I. Abordări privind determinarea riscului de credit

Abordarea standardizată. Expunerilor la diferitele tipuri de contrapartida respectiv bănci, agenți economici, sovereigns (guverne, bănci centrale și alte entități din sectorul public aparținând administrației centrale sau locale), le vor fi atribuite ponderi de risc bazate pe evaluările efectuate de instituțiile internaționale de rating.

Abordarea de bază a riscului de credit. În acest caz băncile iau în calcul propriile evaluări ale probabilității de neplată (PD) asociate fiecărui debitor. Factorii suplimentari de risc, respectiv pierderea produsă de neplată (LGD) și expunerea la neplată (EAD), sunt stabiliți de către autoritățile de supraveghere. Băncile care aplică aceasta abordare trebuie să corespundă anumitor standarde impuse de autoritatea de supraveghere.

Abordarea avansată a ratingului de credit. Componentele de risc sunt estimate la nivel intern de către bănci. Această abordare poate fi aplicată de băncile care răspund unor standarde ale autorității de supraveghere mult mai riguroase. De asemenea, se au în vedere tehnici de reducere a riscului de credit, incluzând garanțiile colaterale, produsele derivate de credit etc.

Abordarea standard este cea mai utilizată de majoritatea băncilor, având în vedere similitudinea acesteia cu Basel I, precum și posibilitatea unei aplicări mai rapide, urmând ca apoi băncile să se orienteze spre abordările bazate pe ratingurile interne (de bază și avansată), având în vedere că acestea sunt mai sensitive la profilul de risc al băncii.

II. Abordări privind determinarea riscului de piață

Metodele de cuantificare a riscului de piață rămân cele stabilite prin Amendamentul din anul 1996 la Acordul de la Basel, respectiv varianta standardizată (pe baza unor standarde stabilite de autoritatea de supraveghere) și cea pe baza modelelor interne (bazate pe metoda VaR – value at risk), cu unele completări menționate în Acordul Basel II.

III. Abordări privind determinarea riscului operațional

Abordarea fundamentată pe un indicator de bază: se stabilește un indicator de bază (de exemplu veniturile brute) la care se aplică un anumit procent reglementat de autoritatea de supraveghere;

Abordarea standardizată: activitatea băncii se împarte pe segmente/domenii de afaceri, pentru care se stabilește câte un indicator de bază la care se aplică anumite procente reglementate de autoritatea de supraveghere;

AMA – măsuri interne avansate: băncile pot utiliza sistemele interne de estimare a riscurilor operaționale (acestea trebuie validate de autoritățile de supraveghere).

Referitor la determinarea riscului operațional consider că principala „provocare” pentru majoritatea băncilor o constituie dezvoltarea unei baze de date complete privind pierderile datorate riscului operațional pe linii și domenii de afaceri.

Pilonul 2 - procesul de supraveghere prudențială

Referitor la principiile privind supravegherea prudențială introduse de Basel II, în opinia mea trebuie remarcat faptul că managementul băncii este responsabil pentru administrarea riscului și menținerea capitalului la un nivel corespunzător profilului de risc asumat, în timp ce autoritățile de supraveghere sunt responsabile pentru crearea cadrului general și să vegheze ca acesta să fie respectat (evaluarea corespunzătoare a cerințelor de capital de către bănci și întreprinderea de acțiuni corespunzătoare dacă nu sunt satisfăcute de rezultatele obținute de bancă în acest domeniu).

Principiile prevăzute de Basel II privind supravegherea prudențială sunt:

- băncile trebuie să aibă procese și proceduri interne pentru evaluarea capitalului total al băncii, în conformitate cu profilul de risc al acesteia, și o strategie pentru menținerea capitalului la un nivel acoperitor;
- autoritățile de supraveghere trebuie să evalueze procedurile interne ale băncilor referitoare la adecvarea capitalului, strategiile aferente ca și

capacitatea acestora de a monitoriza și a respecta cerințele stabilirii ratelor de capital reglementate;

- autoritățile de supraveghere trebuie să se aștepte ca băncile să-și desfășoare activitatea peste ratele minime de capital reglementate. Totodată, pot să aleagă să stabilească rate superioare celor reglementate sau să stabilească anumite ținte ale ratelor de capital/definească anumite categorii superioare ratelor minime de capital reglementate;
- autoritățile de supraveghere trebuie să intervină din timp pentru a preveni scăderea capitalului sub nivelurile minime solicitate pentru a acoperi caracteristicile de risc ale unei anumite bănci și trebuie să solicite acțiuni de remediere rapidă în condițiile în care volumul capitalului nu este menținut corespunzător.

Pilonul 3 - disciplina de piață

Pentru realizarea unei discipline de piață corespunzătoare, Basel II a prevăzut cerințe de publicare periodică (semestrială sau chiar trimestrială) a unor informații privind activitatea băncilor, astfel încât partenerii de afaceri să fie informați din timp asupra evoluției riscurilor și performanțelor financiare ale acestora.

Stadiul implementării Acordului Basel II la 31.03.2012

Acordul Basel II se consideră a fi deplin implementat dacă toți cei trei piloni sunt aplicați. Într-o primă etapă este necesar ca autoritățile de supraveghere să asigure minimum implementarea pilonului 1 privind cerințele de capital.

Din punct de vedere legal, reglementările Comitetului de la Basel sunt recomandări adresate băncilor cu operațiuni internaționale, neaplicarea acestora neputând fi sancționată oficial. În paralel cu Comitetul de la Basel, Comisia Europeană a revăzut cerințele privind capitalul la nivelul Uniunii pentru a crea un cadru de reglementare comun pentru toate instituțiile care operează în zona economică europeană.

Noile cerințe minime de capital au fost dezvoltate atât la nivelul Comitetului de la Basel, cât și la nivelul Uniunii Europene, prin consultarea între reprezentanți ai autorităților de supraveghere, ai sectorului bancar și ai mediului de afaceri astfel încât să se aibă în vedere necesitățile tuturor părților implicate pe piața financiar-bancară.

În prezent Directiva europeană privind noile cerințe de capital este implementată în cadrul UE.

Conform informațiilor publicate de BRI, la 31.03.2012, Basel II este implementat în UE și în Australia, Brazilia, Canada, Hong-Kong, India, Japonia, Coreea, Mexic, Arabia Saudită, Singapore, Africa de Sud, Elveția.

În Turcia, China și Indonezia este în curs de implementare, iar în Argentina se analizează impactul migrării de la Basel I la Basel II – abordarea standardizată pentru riscul de credit.

În Rusia, pilonul 2 va fi implementat cel mai devreme în 2014, abordarea simplificată pentru riscul de credit, riscul de piață și cel operațional sunt deja implementate.

În SUA, toate băncile cu activitate internațională trebuie să adopte abordările avansate pentru riscul de credit și cel operațional. Aceste băncile raportează trimestrial în paralel indicatorii de capital conform cerințelor Basel I și cerințelor Basel II. Celelalte bănci raportează conform cerințelor Basel I.

4. Implicațiile Basel II asupra cerințelor minime de capital

În continuare am analizat implicațiile adoptării Basel II asupra instituțiilor de credit, în baza rezultatele unor studii de impact realizate la nivel european și internațional

În tabelul 1 sunt prezentate implicațiile asupra cerințelor minime de capital conform studiului de impact 5 (QIS5) realizat de Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară (BRI - QIS5, 2006), pe un eșantion de 383 bănci din țările grupului celor 10 - G10⁽¹⁾, grupa CEBS⁽²⁾ (Committee of European Banking Supervision) și altele non G10⁽³⁾.

Tabelul 1

Variația cerințelor de capital prin aplicarea Basel II față de Basel I

	Abordare standard	IRB bază	IRB avansată	Abordarea cea mai probabilă
G10 grupa 1	1,7	-1,3	-7,1	-6,8
G10 grupa 2	-1,3	-12,3	-26,7	-11,3
CEBS grupa 1	-0,9	-3,2	-8,3	-7,7
CEBS grupa 2	-3,0	-16,6	-26,6	-15,4
Non G10 grupa 1	1,8	-16,2	-29,0	-20,7
Non G10 grupa 2	38,2	11,4	-1,0	19,5

Sursa: BRI – studiul de impact 5 (QIS5).

Din analiza datelor se observă existența unor *diferențe semnificative privind cerințele de capital funcție de abordarea aleasă (standard sau IRB)*. Băncile care utilizează abordarea standard sunt dezavantajate. O creștere medie a cerințelor de capital pentru bănci din G10 grupa 1 cu 1,7% în cazul abordării standard, față de o scădere cu 1,3% în cazul abordării IRB de bază, și o diminuare cu 7,1% în cazul abordării IRB avansate.

Băncile din G10 grupa 2 înregistrează o reducere mai accentuată a cerințelor de capital în cazul IRB avansată de -26,7%, dar, totuși, reducerea preconizată având în vedere cea mai probabila abordare aleasă va fi de -11,3%.

Același trend de reducere a cerințelor de capital (și mai accentuat în cazul abordărilor IRB) se observă și în cazul băncilor din grupele 1 și 2 CEBS și non-G10 grupa 1. Rezultatele pentru băncile din grupa 2 non-G10 arată o dispersie accentuată atât în cadrul țărilor, cât și între țări, mai ales datorită profilului specializat al anumitor bănci, cât și particularităților de implementare naționale.

În anexele 1 și 2 sunt prezentate efectele asupra cerințelor de capital în funcție de tipul expunerii, defalcată pentru băncile din G10, CEBS și non-G10.

Se observă că în cazul abordării standard portofoliul retail determină cea mai mare reducere a cerințelor de capital (în special portofoliul retail credite ipotecare) pentru toate cele șase grupe de bănci analizate cu un impact variind între -3,2% în cazul grupei 2 non-G10 și -11% în caz grupa 2 CEBS (funcție de structura portofoliului băncilor analizate mai orientat sau nu pe partea de retail).

O reducere semnificativa este înregistrată și în cazul portofoliului de credite IMM retail (aproximativ -20%), dar impactul asupra cerințelor de capital totale este redus având în vedere contribuția relativ mică a acestui tip de expunere în total portofoliu.

Cerințele de capital privind expunerile sovereign (state sau bănci centrale), precum și cele privind expunerile interbancare sunt mari ridicate în cazul aplicării Basel II, deși impactul general este redus având în vedere ponderea mică a acestui tip de expunere în total portofoliu. Având în vedere creșterea cerințelor de capital pentru expunerile sovereign, precum și faptul că băncile non-G10 au raportat cele mai mari creșteri, rezultă că expunerile pe piețele emergente pot genera cerințe de capital superioare

Riscul operațional determină o majorare a cerințelor de capital în toate cazurile analizate cu un impact variind între +3,5% non-G10 grupa 1 și +13% non-G10 grupa 2 (având în vedere eterogenitatea băncilor cuprinse în eșantioanele analizate) și de +5,6%, respectiv +8,3% în cazul grupelor G10 și +5,5%/ +9% în cazul băncilor din CEBS.

În cazul abordării avansate cea mai probabilă a fi implementată, pentru toate cele șase grupe analizate se observă o reducere a cerințelor de capital variind între -4,5% grupa 1 G10 și -20,7% grupa 1 non-G10.

Principala reducere a cerințelor de capital este determinată de portofoliul retail (care înregistrează cea mai accentuată reducere, de aproximativ 50% în cazul băncilor din G10 și CEBS, respectiv 75% grupa 1 non-G10). Contribuția acestuia în total portofoliu este între -8% grupa 1 G10 și -20% grupa 2 CEBS funcție de ponderea portofoliului retail în total (băncile din grupa 1 G10 sunt, în special, cele active pe plan internațional cu o pondere mai însemnată a

portofoliului corporate, în timp ce cele din grupa 2 sunt în special axate pe partea de retail).

Un caz particular se înregistrează în cazul grupei 2 non-G10, unde portofoliul retail determină o creștere a cerințelor de capital de +6,5% datorită PD mediu mai mare și proporției mai mari a expunerii restante în total portofoliu.

Spre deosebire de situația înregistrată în cazul abordării standard, în cazul IRB și portofoliul corporate înregistrează o reducere a cerințelor de capital de aproximativ -20-25%, cu o contribuție în total de -3/-5%.

Dacă în cazul abordării standard portofoliul equity nu are o contribuție importantă în total, în cazul IRB acesta înregistrează o creștere însemnată a cerințelor de capital (+80% - +130%), cu o contribuție în total de aproximativ +3%.

Riscul operațional determină o creștere a cerințelor de capital în cazul tuturor băncilor analizate, cu o contribuție de aproximativ +6 %- +7%

5. Consecințele și limitele Acordului Basel II

Pe baza datelor din studiile prezentate se observă că efectul asupra cerințelor de capital este influențat atât de abordarea aleasă, cât și de profilul de risc al băncii. Astfel, băncile care aleg abordarea standard sunt dezavantajate față de cele care adoptă abordările IRB de bază/avansată.

În ceea ce privește profilul de risc se remarcă faptul că băncile de retail locale, în special cele cu expuneri mari pe credite ipotecare, pot beneficia de reduceri importante ale cerințelor de capital, în timp ce la polul opus se află băncile de investiții/cele care operează pe piețele emergente care sunt influențate de cerințele ridicate de capital

Totodată, consider că implementarea Basel II va determina pe termen lung o reducere a costurilor bancare (având în vedere cerințele de capital diminuate pentru segmentul retail și în special pentru creditele ipotecare), însă în prima fază costul implementării este ridicat, ceea ce poate avea un impact negativ asupra industriei bancare, în special asupra băncilor mici, care nu dispun de resursele necesare.

Putem aprecia că Basel II a adus un plus de valoare reglementărilor prudențiale, răspunzând nevoii de a promova siguranța crescută a sistemului bancar. Astfel noile cerințe au îmbunătățit reglementările prudențiale prin adăugarea unor cerințe minime de capital aferente riscului de piața și riscului operațional și prin determinarea unei sensibilități la risc (granularitatea crescută a claselor de expuneri și active ponderate la risc) și acceptarea utilizării de modele interne pentru riscul de credit.

Cu toate acestea, practica a demonstrat o serie de efecte adverse și limite ale Acordului Basel II, în special prin prisma actualei crize financiare globale.

Un prim efect îl reprezintă reducerile semnificative în cerințele de capital pentru băncile care au trecut la modele interne ce nu au fost corect corelate cu capacitatea băncilor de a face față unor situații de criză la nivel sistemic. Astfel s-a ajuns la o supraestimare a capacității băncilor de a măsura cu precizie riscurile prin modelele interne. Riscul de model, cauzat atât de lipsa componentei macroprudențiale, cât și de insuficiența calibrării mecanismelor interne de cuantificare a riscurilor, a favorizat asumarea nesustenabilă a unui volum supradimensionat al expunerilor la risc în raport cu baza de capital, amplificând exagerat efectul de pârgăhie; creșterea volatilității cerințelor de capital (prociclicitatea adecvării capitalului) (Georgescu, 2012).

Acordarea unei importanțe prea mari ratingurilor externe constituie un alt aspect care a generat efecte adverse. Acesta deoarece, pe de o parte, agențiile de rating au acordat în mod prea optimist ratinguri de top (în lipsa unor norme profesionale minime), cât și datorită faptului că, față de SUA, în Europa și în special în Europa de Est, agențiile de rating au apărut mai târziu (anii 1990) și sunt mai puține.

Totodată prevederile Basel II au determinat subestimarea cerințelor de capital pentru portofoliul de tranzacționare prin acceptarea utilizării de modele interne de tip VaR, netestate suficient și bazate pe ipoteze nerealiste (Atik, 2009).

Stimularea activității de securitizare, datorită nivelului scăzut al activelor ponderate la risc, a facilitat dezvoltarea unor importante canale de contagiune și a determinat apariția riscului sistemic – risc ce nu a fost considerat în cadrul prezentei reglementări.

O altă limită a acordului Basel II o reprezintă reflectarea necorespunzătoare în cerințele prudențiale a riscului de lichiditate, atât pe componenta de finanțare, cât și pe cea de valorificare a activelor (Georgescu, 2012).

De menționat este și faptul că prevederile Basel II au determinat un avantajul competitiv pentru băncile mari ce dețin infrastructura și resursele necesare implementării cerințelor Basel II, precum și intensificarea concurenței din partea societăților nebancare care nu trebuie să se supună noilor reglementări.

6. Concluzii

Reglementarea prudențială a activității bancare a cunoscut o continuă evoluție. Apărut pe fondul îngrijorării privind scăderea ratei de acoperire a capitalului marilor bănci internaționale, Acordul Basel I nu a mai corespuns noilor tendințe de evoluție a pieței financiare, deoarece nu a surprins întregul

spectru al profilului de risc al băncilor, a utilizat un număr relativ restrâns al ponderilor de risc de credit pentru expunerile băncilor și nu a prevăzut modalități și proceduri complexe de supraveghere a instituțiilor de credit.

Acordul Basel II a adus o îmbunătățire a reglementarilor prudențiale, oferind băncilor o arie mai largă de opțiuni pentru determinarea cerințelor de capital pentru acoperirea riscului de credit. Cele trei abordări propuse au grade de complexitate diferite, conferind băncilor posibilitatea de a opta pentru una din variante funcție de necesitățile lor, de profilul de risc și de strategia autorităților de supraveghere naționale. Un alt aspect pozitiv îl reprezintă introducerea cerințelor minime de capital aferente riscului de piață și celui operațional.

Totodată Basel II a pus accentul pe existența unei strânse legături între metodologiile de calcul și standardul de adecvare a capitalului, activitatea de supraveghere exercitată de autoritatea de supraveghere și disciplina de piață.

Basel II este mai sensibil la risc față de Basel I, dar noile reglementări introduse nu au fost suficiente pentru a întări stabilitatea sistemului bancar și capacitatea acestuia de a face față crizei.

Actuala criză financiară a evidențiat o serie de efecte adverse și limite ale Acordului Basel II. Lipsa unei componente macroprudențiale, prociclicitatea (subevaluarea riscului în perioade de boom), reflectarea necorespunzătoare a riscului de lichiditate, subestimarea cerințelor de capital pentru portofoliul de tranzacționare constituie unele din principalele limitări ale Acordului. De asemenea, supraestimarea ratingurilor externe și utilizarea modelelor interne de rating (în condițiile unei calibrări necorespunzătoare a mecanismelor interne de cuantificare a riscului) au permis diminuări ale cerințelor de capital necorelate cu capacitatea băncilor de a face față unor situații de criză.

Având în vedere aceste aspecte a apărut necesitatea îmbunătățirii cadrului privind adecvarea capitalului. Basel III are ca obiectiv întărirea reglementarilor de capital și a celor privind lichiditatea cu scopul de a întări stabilitatea sistemul bancar.

Oricum, consider că Basel II a reprezentat un pas important în îmbunătățirea reglementărilor prudențiale prin crearea unui cadru de reglementare a capitalului sensibil la risc, iar Basel III aduce îmbunătățiri, dar nu alterează filosofia Basel II – legătura dintre risc și capital.

Dacă toate limitele Acordului Basel II evidențiate vor fi adresate prin Basel III și dacă noile reglementări vor determina îmbunătățirea capacității sectorului bancar de a face față crizelor economice, rămâne de văzut și practica va confirma acest lucru.

Note

- (1) 56 bănci în grupa 1 G10 și 146 bănci în grupa 2 G10. G10 reprezintă cele 13 țări membre ale Comitetului de la Basel: Belgia, Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Luxemburg, Olanda, Spania, Suedia, Elveția, Anglia, SUA.
- (2) CEBS grup – țări membre UE sau candidate, precum și membre ale Uniunii Economice Europene – cuprind atât țări din G10, cât și altele Bulgaria, Cipru, Cehia, Finlanda, Grecia, Ungaria, Irlanda, Malta, Norvegia, Polonia și Portugalia.
- (3) Altele non G10 – Australia, Bahrain, Brazilia, Chile, India, Indonezia, Peru și Singapore.

Bibliografie

- Atik, J., „Basel II and Extrem Risk Analysis”, *WP*, 2009
- Cannata, F., Quagliariello, M., „Basel III and Beyond”, *Publisher Risk Book*, ISBN 978 1 906348 60 1, UK, 2011
- Georgescu, F., *Guvernanța economică la nivel european*, Prezentare, 8 martie 2012
- Ranjit, L., „Why Basel II Failed and Why Basel III is Doomed”, *Working Paper*, oct. 2009
- Basel Committee on Banking Supervision - Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version, Jun 2006, <http://www.bis.org/publ/bcbs128.htm>
- Basel Committee on Banking Supervision - An Explanatory Note on the Basel II IRB Risk Weight Functions, 2005, <http://www.bis.org/bcbs/irbriskweight.htm>
- Basel Committee on Banking Supervision – Studiu de impact 5, 2006, <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis5.htm>
- Basel Committee on Banking Supervision (2011). „*Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*”, Bank for International Settlements, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- Basel Committee on Banking Supervision - Status of Basel II adoption (as of end March 2012), http://www.bis.org/publ/bcbs/b2prog_rep_table.htm

Variația cerințelor de capital prin aplicarea Basel II față de Basel I – abordarea standard

Portofoliu	G10						CEBS						Non G10					
	Grupa 1			Grupa 2			Grupa 1			Grupa 2			Grupa 1			Grupa 2		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Corporate	27	3.2	0.9	16	-6.5	-1.0	17	-1.9	-0.3	10	-6.1	-0.6	20	2.1	0.4	35	-0.5	-0.2
Bănci	4.9	30	1.5	5.1	4.3	0.2	6.0	29	1.8	6.0	-11	-0.7	1.9	64	1.2	5.1	45	2.3
Sovereign	0.4	55	0.2	0.5	-14	-0.1	0.4	98	0.4	0.2	27	0.1	0.1	81	0.1	0.9	1643	14
IMM corporate	8.6	-2.5	-0.2	16	-0.5	-0.1	8.3	-5.1	-0.4	13	1.5	0.2	9.9	0.5	0	6.5	-1.2	-0.1
Creditare special	4.6	-5.5	-0.3	1.5	7.2	0.1	5.4	-6.4	-0.4	1.7	-0.6	0.0	1.7	-2.5	0	0.2	79	0.1
Retail:	26	-27	-7.1	36	-25	-9	33	-27	-9	41	-25	-11	17	-24	-4.1	21	-15	-3.2
-Ipotecare	22	-28	-6.3	22	-28	-6.2	28	-28	-7.8	24	-28	-7.2	14	-29	-4.1	3.6	-3.3	-0.1
-Revolving	0.6	-20	-0.1	1.2	-22	-0.3	0.7	-23	-0.2	1.4	-22	-0.3	1.3	-3.1	0	2.3	-25	-0.6
IMM retail	1.8	-23	-0.4	5.8	-20	-1.2	2.7	-22	-0.9	8.1	-21	-1.7	0	73	0	3.7	-22	-0.8
Capital	3.2	53	0.2	3.2	-0.9	0.0	1.2	18	0.2	1.8	1.8	0	0.1	-1.5	0	2.2	-1.1	0
Purch. receivables	0.3	-6.2	0	0.3	-3.4	0	0.1	-19	-0.1	0.2	-0.7	0	0	0	0	0.6	9.4	0.1
Securitzare	3.0	7.4	0.2	17	31	0.5	2.6	13	0.4	1.2	5.0	0.1	0.3	102	0.3	0.8	-18	-0.1
Risc contrap.	1.2	35	0.4	0.1	42	0.1	1.6	34	0.9	0.1	46	0.1	1.3	67	0.9	0	1739	0.6
Risc specific	1.3	5.4	0.1	0.3	1.7	0	1.3	6.5	0.1	0.4	2.6	0	0.9	12	0.1	1.6	306	5.0
Risc piață	1.6	0.6	0	1.2	0	0	2.1	0.9	0	1.7	0	0	1.8	0	0	633	22	1.4
Entități relat.	4.7	16	0.8	1.7	41	0.7	5.7	20	2.0	2.3	37	0.9	7.5	0	0	5.2	124	6.4
Alte deduceri	3.5	0	0	2.3	0.6	0	5.0	-0.5	0	3.2	-1.2	0	32	0	0	2.6	-25	-0.6
Altele	3.9	-1.1	0	4.21	1.3	0.1	4.2	-3.2	-0.2	5.4	1.2	0.1	2.7	-19	-0.5	0	0	0
Risc operațional	-	-	5.6	-	-	8.3	-	-	5.5	-	-	9.0	-	-	3.5	-	-	13
Total	100	-	1.7	100	-	-1.3	100	-	-0.9	100	-	-3.0	100	-	1.8	100	-	38

1 – mărime;

2 - variație,

3- contribuție

Sursa: BRI - Studiul de impact 5 (QIS5), 2006.

Anexa 2

Variația cerințelor de capital prin aplicarea Basel II față de Basel I – abordarea avansată cea mai probabilă

Portofoliu	G10						CEBS						Non G10					
	Grupa 1			Grupa 2			Grupa 1			Grupa 2			Grupa 1			Grupa 2		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Corporate	27	-18	-5	17	-27	-5	23	-17	-4.0	13	-29	-3.6	16	-27	-4.3	23	-18	-4
Bănci	3.8	10	0.4	4	2.4	0.1	4.3	-4.5	-0.2	4.3	-0.1	0	2	9.5	0.2	4.9	-19	-0.9
Sovereign	0.5	239	1.3	0.4	139	0.6	0.5	179	0.9	0.1	391	0.5	0.2	40	0.1	0.2	40	0.1
IMM corporate	6.9	-19	-1.3	15	-14	-2.2	7.2	-18	-1.3	13	-19	-2.4	10	-33	-3.3	3.2	78	2.5
Creditare special	3.4	-11	-0.4	2.4	7.8	0.2	4.2	-17	-0.7	2.7	5.8	0.2	3	-13	-0.4	0.3	88	0.3
Retail:	17	-46	-8	34	-51	-17	20	-44	-8.9	37	-54	-20	20	-75	-15	21	32	6.5
-Ipotecare	12	-64	-7.6	21	-58	-12	14	-65	-8.9	23	-62	-14	17	-83	-14	0.4	183	0.7
-Revolving	1.5	23	0.3	1.1	-19	-0.2	1.6	49	0.8	1.3	-28	-0.4	1.6	37	-0.6	5	48	2.3
IMM retail	2.9	-49	-1.4	7.2	-46	-3.3	4.1	-50	-2	8.8	-45	-4	1.6	-72	-1.1	0.3	26	0.1
Capital	3.1	85	2.6	2.8	130	3.6	1.3	82	1.1	1.7	127	2.2	0.2	66	0.1	0.1	63	0.1
Purch. receivables	0.1	17	0	0.2	18	0	0.1	-40	0	0.1	-14	0	0	0	0	1.6	150	2.4
Securitzare	2.8	0.5	0	1.7	-24	0.4	2	8.6	0.2	1.3	-27	0.4	1.3	-35	-0.5	1.9	-60	-1.2
Risc contrap.	1.9	15	0.4	0.3	26	0.1	2.3	9	0.2	0.3	14	0	1.2	8.8	0.1	2	-50	-1
Risc specific	1.4	4.1	0.1	0.9	-0.6	0	1.5	5.1	0.1	1.1	-1	0	0.9	11	0.1	1.9	-26	-0.5
Risc piață	2.5	-0.7	0	1.6	0.4	0	2.9	-2.1	-0.1	1.9	0.4	0	1.8	0.1	0	12	-64	-7.6
Entități relat.	6.8	8.1	0.6	3	44	1.3	6.9	13	0.9	3.6	43	1.6	6.7	-0.3	0	3	65	1.9
Alte deduceri	12	-0.1	0	2.2	3	0.1	13	0	0	2.9	0	0	29	-0.8	-0.2	3	0	0
Altele	2.8	9.3	0.3	4.8	3.9	0.2	3.1	12	0.4	6	3.8	0.2	3	-19	-0.7	0	0	0
Risc operațional			6.1			7.5			5.8			7.7			4.5			6.8
Total	100		-4.5	100		-14.	100		-7.5	100		-18	100		-21	100		-5.4

1- mărime;

2- variație,

3- contribuție

Sursa: BRI - Studiul de impact 5 (QIS5), 2006.